

# Valtteri Ristilä

## Kuinka välttää ilojen inflaatio

Mikko Yrjönsuuri, *Onni ja sen viholliset*. Kirjastudio, Helsinki 2005. 104 s.

Mikko Yrjönsuuri haluaa pysäyttää nykyihmisen arkirutiiniensa keskeltä pohtimaan ehkä elämän tärkeintä mutta yllättävän usein taka-alalle jäävää kysymystä onnellisuudesta. Me kaikki tavoittelemme onnellista elämää, mutta emme aina näytä ymmärtävän, mitä tehdä sen saavuttamiseksi. Otamme usein kritiikittä vastaan ympäröivän kulttuurin tarjoamat mallit elämäkulusta, pysähtymättä miettimään, johtavatko ne todelliseen onneen.

### Onnellisuus antiikista nykypäivään

Yrjönsuuri aloittaa teoksensa tarkastelemalla nykyistä työelämää, taloutta ja ekologiaa koskevia kysymyksiä onnellisuuden näkökulmasta. Tämä esipuheenomainen ajankoh-taiskatsaus valottaa hyvin kirjan tematiikkaa ja tarjoaa hyvän ponnahduslautan aiheen eri ulottuvuuksien pohdinnalle.

Ei liene yllätys, että Yrjönsuuri filosofian historiaan perehtyneenä hyppää pian nykyajan ongelmista suoraan antiikin ajatteluun asti. Hän kiinnittää huomionsa erityisesti tun-teille ja haluille annettuun rooliin onnellisuuden osatekijöinä.

Stoalaisille onnellisen elämän läh-tökohtana oli järkeen perustuva hai-tallisten tunneimpulssien kontrolli. Toisaalta toisten huomioon otta-miseen tähtäävät myönteiset tunteet olivat heillekin tärkeitä. Epikuro-laisen filosofikoulukunnan mukaan ihminen on onnellinen silloin, kun saa halunsa tyydyttyä. Halu on kuitenkin pyrittävä koulumaan mahdollisimman niukoiksi, koska muutoin niillä ei ole loppua. Epi-kuros näki jo omana aikanaan, että

yhteiskunta pystyy tuottamaan ih-misille aivan turhia haluja. Nykyisin keinotekoisten halujen tuotanto on ammattimaistunut mainonnan muotoon.

Ajatuksella ruumiista välineenä on myös pitkä historiansa. 1900-luvun filosofianhistorioitsijat ovat yleensä olleet sitä sitä mieltä, että 1600-luvulla ruumista alettiin pitää ennen kaikkea välineenä, osana ai-neellista maailmaa. Tämän uuden ajan ajattelutavan mukaan ruumista tulee ikään kuin ravita alituisilla mielihyvän kokemuksilla, mihin vaaditaan samalla kasvavia määriä omaisuutta. Mikäli ihminen on lähinnä ruumis, on sen tyydyttämisen tavoilla myös yläraja. Ihminen ei voi syödä ylettömästi eikä voi muutenkaan käyttää rajatonta määrää aineellisia hyödykkeitä mielihyvän-sä lisäämiseen. Sen sijaan markkinata-loudessa ihminen haluttaisiin nähdä juuri tällaisena rajattomasti halu-avana sieluna.

### Onnen viholliset

Ihmisellä on tiettyjä perustarpeita, kuten ravinto, lämpö ja rakkaus, joiden tyydyttämättä jättäminen tekee onnellisuuden mahdottomaksi. Maailmassa on Yrjönsuuren mukaan noin miljardi ihmistä, joiden olisi tultava toimeen alle dollarilla päi-vässä. Näillä ihmisillä ei ole juuri edellytyksiä onneen. Suomessa ti-lanne on paljon parempi, mutta tu-loeroja on toki meilläkin. Yrjönsuuri mainitsee kansainvälisissä vertailuissa havaitun, että tuloerojen luoma eriar-voisuus merkitsee jokseenkin yksise-litteisesti vähäisempää onnellisuutta. Hänen mukaansa ratkaisu voisi olla kansalaispalkka tai perustulo, joka

estäisi ketään jäämästä osattomaksi yhteiskunnassamme.

Onnen vihollinen on myös glo-baali taloudellinen kilpailu. Toiset ylikuormittavat itsensä töissä, kun toiset jäävät niistä tyystin paitsi. Yr-jönsuuri kysyy, miksi aina pitää olla kiire. Hän tietää myös yleisimmän vastauksen, joka on nimenomaan globaali talouskilpailu. Töitä on tehtävä tehokkaammin, jotta työ-paikat eivät valuisi halvempien työ-voimakustannusten maihin. Jos esimerkiksi kaikista suomalaisista yritettäisiin tehdä koulutuksen avulla globaalia yläluokkaa, niin olisimme kai kuitenkin yhä stressaantuneita. Tämän lisäksi koko idea suoma-laisten yläluokkaistamisesta on yk-sinkertaisesti epärealistinen.

Globalisaatio ja maailman muut-tuminen kiihtyvällä tahdilla tuo ih-misen ulottuville niin paljon uutta ja outoa informaatiota, että tunne elämän hallittavuudesta katoaa hel-posti. Ihmisen on jatkuvasti opittava uusia asioita, kun kerran opituilla taidoilla ei ole enää käyttöä nyky-hetkessä. Globalisaation myötä syn-tynyt informaatiomäärän kasvu ja erilaisten elämänmuotojen lisäänty-minen asettaa ihmisen alati monien ahdistavien valintatilanteiden eteen, joissa päätös on tehtävä usein itsenäi-sesti vailla riittävää opastusta.

Silloinkin kun opastusta on tar-jolla, ongelman saattaa aiheuttaa se yksinkertainen tosiasia, ettei yk-silölle ole muodostunut selvää kä-sitystä intresseistään. Yrjönsuuren esimerkki opiskelupaikan valinnasta on valaiseva, sillä vaikka tietoa onkin saatavilla eri vaihtoehdoista, nuori ihminen on harvoin hahmottanut täsmälleen elämänuransa suuntaa. Ennen vanhaan ihmisen elämän

ääriviivat oli vallitsevan kulttuurin toimesta suunniteltu jo etukäteen, jolloin ahdistavaa valinnanvapautta ei esiintynyt. Toki tällöin ihmiset eivät aina kyenneet toteuttamaan itseään haluamallaan tavalla, mutta elämä oli toisaalta myös helpompaa.

Valinnanvapauden tematiikka liittyy myös laajempaan maailman-katsomukseen, individualismiin. Nykyinen kulttuurimme antaa ihmisille muodollisen vapauden toimia omien halujensa mukaan, jolloin jokaisesta tulee ns. oman onnensa seppä. Tutkimuksissa on osoitettu, että yhteisöllisyyden puute johtaa usein vähempään onnellisuuteen. Tuen puute korvataan nykyisin yhä useammin psyykenlääkkeillä, jotka saavat ihmisen voimaan hetkellisesti paremmin. On kuitenkin huolestuttavaa, jos joudumme kemiallisilla valmisteilla korvaamaan jotain sellaista, mikä puuttuu jo kulttuurimme perusrakenteesta.

Yrjönsuuri haluaa muistuttaa, ettei pelkästään moraalista vaan myös käytännöllisistä syistä oma etu edellyttää usein yhteistyötä ja palveluksia myös muille ihmisille. Esimerkiksi työelämässä, taiteessa, urheilussa ja tavallisessa arkipäiväsäkin moni asia jäisi tekemättä ilman yhteisiä ponnistuksia. Me emme ole toisistamme eristettyjä yksilöitä, vaan pikemminkin sosiaalisten verkostojen solmukohtia.

Valinnanvapauden lisääntyminen ei aina tee elämästä vaikeampaa, se tekee siitä myös toisinaan liian helppoa. Kaikki halun kohteet ovat käsillä, eikä minkään eteen tarvitse enää ponnistella, ainakaan niin kauan kuin on rahaa riittämiin. Tämä aiheuttaa helposti ilojen inflaation, koska kaikki on jo nähty ja koettu. Erilaiset äärimmäisyyksien tavoittelun muodot ovatkin todennäköisesti heijastusta tästä ilmiöstä.

Lopuksi Yrjönsuuri mainitsee vielä yhden keskeisen hyvän elämän edellytyksen, turvallisuuden. Hänen nähdäkseen paljon puhuttu terrorismin pelko on itse asiassa poliittisesti korrekti tapa puhua yleisestä elämän sattumanvaraisuudesta ja uhanalaisuudesta nykyajassa. Elämme maailmassa, jonka huolenaiheet ovat

yhä enemmän yhteisesti jaettuja. Maailmanmenosta ei voi enää eristäytyä. Globalisaatio on tehnyt maailmasta yhteisen pelikentän, jossa melkein kaikki vaikuttaa kaikkeen.

### Tulevaisuuden utopia

Millainen olisi onnellinen tulevaisuudenkuva maailmasta? Ensinäkään nykyinen utopia ei voi olla eristetty onnen saareke, vaan sen on katettava koko maailma. Tällainen utopia ei voi olla myöskään pysähtynyt, koska elämme keskellä jatkuvaa muutosta. Maailman tulisi olla kuitenkin kiireetön. Eläisimme tasapainossa luonnon kanssa. Köyhyys ja eriarvoisuus olisi voitettu. Lyhytjänteisestä, hetkellisiin elämyksiin tähtäävästä elämäntavasta olisi päästävä eroon. Aristoteleen mukaan onnellisuus ei ylipäänsä voi ilmetä tietyissä hetkissä, vaan elämän kokonaisvaltaisessa onnistumisessa. Ehkä tärkein Yrjönsuuren teesi kuuluu seuraavalla tavalla:

”Nykyisessä maailmassa onnea ei saavuteta niin, että kaikki halut tyydyttyvät. Tämä on yhtä mahdotonta kuin aina ennenkin. Ihminen tulee onnelliseksi opettelemalla elämään halujensa kanssa. Juuri tämän vuoksi emme tarvitse niin paljon varallisuutta.” (104)

*Onni ja sen viholliset* ei ole vain koelma onnellisuudesta eri aikoina esitettyjä ajatuksia, vaan se pyrkii johdonmukaisesti poimimaan niistä käyttökelpoisimmat kirjoittajan oman teorian rakennusosiksi. Kysessä on kirjanen, joka ei juuri vaadi etukäteistietoja filosofiasta. Koska kirja on määritelty lyhyeksi oppimääräksi, ei sivujakaan ole kuin hieman yli sata.

Näissä puitteissa Yrjönsuuri on joutunut tinkimään tiukemmista teollisen argumentoinnin kriteereistä. Esitystapa on suurimmaksi osaksi kansantajuinen eikä yleistyksiä tai karrikoitejakaan kaihdeta. Monien kysymysten kohdalla pyritään lähinnä osoittamaan ajatuksen ydin, minkä vuoksi asiat esitetään ongelmattomampina kuin ne todellisuudessa ovatkaan. Kirjan tehtävänä onkin herättää omien ajattelumallien reflektiota etenkin sellaisissa luki-joissa, jotka ovat rasittaneet aivojaan kaikella muulla. Suoraviivaisen ja yksinkertaistetun esitystavan ansiosta Yrjönsuuri onnistunee tässä tavoitteessa hyvin.